

Š i f r a k a n d i d a t a :

--

Državni izpitni center

M 2 0 2 5 3 1 1 1

JESENSKI IZPITNI ROK

FILOZOFIJA

≡ Izpitna pola 1 ≡

Komentar besedila

Četrtek, 27. avgust 2020 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva konceptna lista in dva ocenjevalna obrazca.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati naloge, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca). Svojo šifro vpišite tudi na konceptna lista.

Izpitna pola vsebuje 4 filozofska besedila, od katerih izberite eno in napišite komentar, ki naj obsega najmanj 600 besed. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 22.

V preglednici z "x" zaznamujte, komentar katerega filozofskega besedila naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenil prvi komentar, ki ste ga pisali.

1.	2.	3.	4.

Pišite v **izpitno polo** z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom. Pred komentar prepisite avtorja besedila in naslov dela, ki ste ga izbrali. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napačno besedo ali poved prečrtajte in jo zapišite na novo. Nečitljivo besedilo bo ocenjeno z 0 točkami. Osnutek komentarja pišite na konceptna lista. Osnutek se ne upošteva pri ocenjevanju.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 1 prazno.

1. Platon: Država

Prevod Jožeta Košarja

»Ne obtožuj tako hudo široke množice, dragi prijatelj! Množica bo spremenila svoje mnenje, če boš prijateljsko, brez sovražnosti ovrgel obrekovanja, katerim je izpostavljeno znanstveno prizadevanje; če ji boš opisal filozofe tako, kakor jih ti razumeš, če ji boš pojasnil njihovo naravo in življenje, kakor smo to pravkar storili. Sicer bo množica mislila, da govoriš o ljudeh, ki jih ona imenuje filozofe. Če boš tako ravnal, bo svoje napačne poglede spremenila. Ali misliš, da je kdo hud na koga, ki je dober, ali da zavida komu, ki sam ni zavisten? Naj sam odgovorim namesto tebe: na tako izkrivljeno naravo lahko naletiš pri posameznikih, nikakor pa ne pri vseh ljudeh!«
»O tem sem tudi jaz prepričan.«

(Vir: Platon: Država. Prevod Jože Košar. DZS, Ljubljana 1976, 6. knjiga, str. 222.)

NAVODILA ZA PISANJE KOMENTARJA

V navedenem odlomku je mogoče razbrati, da se pojmovanje množice o tem, kdo je filozof, razlikuje od Sokratovega pojmovanja. Odlomka ne obnavljajte, temveč ga komentirajte v obliki RAZLAGALNEGA eseja, ki naj bo dolg vsaj 600 besed. V eseju odgovorite na vprašanja:

- Kakšno je običajno mnenje množice o filozofih?
 - S katerima prisposodobama se Sokrat odzove nanj?
 - Zakaj se mora Sokrat zoperstaviti mnenju množice o filozofih?
- Pri komentiranju odlomka upoštevajte tudi kontekst celotnega dela.

Prevod Gorazda Kocijančiča

»Srečnež moj,« sem odvrnil, »ne obtožuj preveč množice! Spremenila bo svoje mnenje, če ji boš s prijaznim prepričevanjem, brez prepirljivosti in s tem, da boš ovrgel obrekovanja, ki jih je deležna radovednost, predstavil filozofe, o katerih govoriš, in boš tako kot ravnokar opredelil njihovo naravo in dejavnost, da množica ne bo menila, da govoriš o tistih filozofih, na katere misli ona. In priznal boš: če bodo na filozofe tako gledali, bodo izoblikovali drugačno mnenje in odgovarjali drugače. Ali misliš, da se kdo jezi na nekoga, ki ni težaven, ali da zavida nekemu, ki ni zavisten, če je sam nezavisten in blag? Naj te prehitim z odgovorom: mislim, da tako težaven značaj nastane le pri maloštevilnih posameznikih, ne pa pri množici.«
»Nedvomno se tudi sam strinjam s tem,« je rekel.

(Vir: Platon: Država. Prevod Gorazd Kocijančič. Mohorjeva družba, Celje 2004, 6. knjiga, 499d–500a.)

NAVODILA ZA PISANJE KOMENTARJA

V navedenem odlomku je mogoče razbrati, da se pojmovanje množice o tem, kdo je filozof, razlikuje od Sokratovega pojmovanja. Odlomka ne obnavljajte, temveč ga komentirajte v obliki RAZLAGALNEGA eseja, ki naj bo dolg vsaj 600 besed. V eseju odgovorite na vprašanja:

- Kakšno je običajno mnenje množice o filozofih?
 - S katerima prisposodobama se Sokrat odzove nanj?
 - Zakaj se mora Sokrat zoperstaviti mnenju množice o filozofih?
- Pri komentiranju odlomka upoštevajte tudi kontekst celotnega dela.

2. Aristotel: Nikomahova etika

Za srečno velja le tisto življenje, ki je v skladu z vrlino; takšno življenje pa je polno napornega prizadevanja in ne obstoji v zabavi.

Dalje. Pravimo, da je to, kar je resno, boljše od smešnega in zabavnega; in dejavnost boljšega dela in boljšega človeka vselej označujemo kot resnejšo. Dejavnost boljšega človeka pa je več vredna in zato tudi bolj osrečujoča.

Dalje. Čutne naslade lahko uživa kdorsibodi, suženj nič manj kot plemenit človek. Nihče pa sužnju ne pripisuje deleža srečnosti, razen če mu priznava tudi možnost samostojnega življenja. Kajti srečnost ne obstoji v zabavnem zapravljanju časa, ampak v dejavnostih, ki so usklajene z vrlino, kot smo že poprej omenili.

(Vir: Aristotel: Nikomahova etika. Prevod Kajetan Gantar. Slovenska matica, Ljubljana 1994, 10. knjiga, str. 314.)

NAVODILA ZA PISANJE KOMENTARJA

Dani odlomek govori o sreči, vrlini in užitku. Odlomka ne obnavljajte, temveč ga komentirajte v obliki RAZLAGALNEGA eseja, ki naj bo dolg vsaj 600 besed. V eseju odgovorite na vprašanja:

- Kaj pomeni, da je srečno življenje življenje v skladu z vrlino?
- Kakšen je odnos med srečnim (dobrim) življenjem in užitkom?
- Zakaj »dejavnost boljšega dela in boljšega človeka« Aristotel označuje kot več vredno in bolj osrečujoče?

Pri komentiranju odlomka upoštevajte tudi kontekst celotnega dela.

3. Descartes: Meditacije

Toda najsi uporabljam ta ali oni način dokazovanja, zmeraj ugotovim, da me popolnoma prepriča edinole tisto, kar doumem jasno in razločno. In čeprav so nekatere stvari, ki jih tako doumem, vsakomur očitne, odkrijejo nekatere druge stvari le tisti, ki si jih ogledajo pobliže in jih skrbno raziščejo. Toda ko so odkrite, veljajo za nič manj gotove kakor one prve. Čeprav na primer ni tako zlahka razvidno pravilo, da je v pravokotnem trikotniku kvadrat osnovnice enak vsoti kvadratov obeh stranic, kakor pravilo, da leži osnovnica nasproti največjemu kotu tega trikotnika, vendar prvega pravila ne verjamem manj kakor drugega, če sem to enkrat za vselej dognal. Kar se tiče Boga, bi zagotovo ne spoznal ničesar prej in laže, ko bi ne tičal globoko v predsodkih in bi moja zavest ne bila od vseh strani napolnjena s predstavami čutnih stvari. Le kaj je samo po sebi bolj očitno, kakor da najvišje bitje jè ali da biva Bog, k čigar edinega bistvu spada bivanje?

(Vir: Descartes, R.: Meditacije. Prevod Primož Simoniti. Slovenska matica, Ljubljana 1988, 5. meditacija, str. 98.)

NAVODILA ZA PISANJE KOMENTARJA

Dani odlomek govori o merilu resničnosti, kakor se nanaša na matematiko in Boga. Odlomka ne obnavljajte, temveč ga komentirajte v obliki RAZLAGALNEGA eseja, ki naj bo dolg vsaj 600 besed. V eseju odgovorite na vprašanja:

- Kaj pomeni jasno in razločno oziroma očitno kot kriterij/merilo resničnosti po Descartesu?
- Zakaj Descartes uporabi isto merilo resničnosti tako za dokazovanje resničnosti matematike kot Boga?
- S kakšnimi predsodki je bila poprej napolnjena njegova zavest?

Pri komentiranju odlomka upoštevajte tudi kontekst celotnega dela.

4. Nietzsche: H genealogiji morale

Prav to je dolga zgodovina porekla *odgovornosti*. Omenjena naloga vzgojiti žival, ki sme obljubljeni, vsebuje, kot smo že dojeli, kot pogoj in pripravo, natančnejšo nalogo; najprej *narediti* človeka do določene mere nujnega, enoličnega, enakega med enakimi, pravnega in potemtakem preračunljivega. Neznanska naloga tega, kar sem imenoval 'nравnost nрави' [...] – pravo delo človeka na samem sebi v najdaljšem obdobju človeškega rodu, njegovo celotno *predzgodovinsko* delo ima v tem svoj smisel, svoje veliko opravičilo, najsi tudi vsebuje še toliko strogosti, tiranije, topoumnosti in idiotizma: človek se je dejansko naredil preračunljivega s pomočjo nравnosti nрави in socialnega prisilnega jopiča.

(Vir: Nietzsche, F.: H genealogiji morale. Prevod Teo Bizjak. Slovenska matica, Ljubljana 1988, 2. razprava, str. 245–246.)

NAVODILA ZA PISANJE KOMENTARJA

Na primeru pojma odgovornosti Nietzsche pokaže, da sprva morala služi izključno kot način ohranjanja prvobitne skupnosti – kot sistem prisile ali discipliniranja njenih pripadnikov. Odlomka ne obnavljajte, temveč ga komentirajte v obliki RAZLAGALNEGA eseja, ki naj bo dolg vsaj 600 besed.

V eseju odgovorite na vprašanja:

- Kako Nietzsche razloži izvor moralnih pojmov, izhajajoč iz ugotovitve, da je človek del narave?
 - Kako so se po avtorjevem mišljenju sprva zunajmoralni pojmi (odgovornost, slaba vest, kazen) preobrazili v moralne?
 - Kakšna je »usoda« teh pojmov v luči Nietzschejevega poskusa prevrednotenja vrednot?
- Pri komentiranju odlomka upoštevajte tudi kontekst celotnega dela.

Prazna stran